

*Горбачук О.І., асистент кафедри міжнародної економіки
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»*

ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ НА РІВЕНЬ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

***Анотація.** Економічна дипломатія у світових наукових колах розглядається не лише як актуальна тема теоретичних, але й прикладних та емпіричних досліджень. Її інструменти визнаються дієвим чинником зростання міжнародної торгівлі, стимулювання прямих іноземних інвестицій (ПІІ), забезпечення належного рівня економічної безпеки держав.*

Проте, оскільки науковий пошук у даній галузі проводиться переважно у розвинених країнах і його результати стосуються, перш за все, країн цивілізаційного «центру», з'явилася необхідність дослідити вплив економічної дипломатії на економіки країн з різним рівнем розвитку та на глобальні економічні процеси загалом.

У статті здійснено опис емпіричного дослідження й аналіз його результатів стосовно впливу інструментів економічної дипломатії на інтенсивність товарно-інвестиційних потоків між Україною та низкою країн світу. Також зроблено попередні висновки і припущення щодо наявності позитивного впливу політико-дипломатичного компоненту на інтегральний індекс рівня економічної безпеки України.

***Ключові слова:** економічна дипломатія, економічна безпека держави, емпіричні дослідження.*

Постановка проблеми. Специфіка світових емпіричних досліджень у галузі економічної дипломатії полягає в тому, що вони проводяться у розвинутих країнах і їх результати стосуються, перш за все, розвинених країн. Деякі західні фахівці у своїх публікаціях повідомляють про готовність здійснити аналогічні дослідження щодо країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються, але тут на заваді стоїть обмеженість або й цілковита відсутність доступу до первинних емпіричних даних.

З огляду на це загальні висновки щодо реального впливу економічної дипломатії на економіки країн з різним рівнем розвитку і на глобальні економічні процеси робити поки що зарано. Хоча треба зазначити, що досвід західних вчених дає змогу вже силами науковців країн умовної «периферії» поступово розширювати географічний ареал емпіричних досліджень у даній галузі, в тому числі й на українські терени. На нашу думку, цей шлях є найоптимальнішим, оскільки: з одного боку, на місцях є більше можливостей для збору та систематизації вірогідних первинних даних, а з іншого – вже існує розроблена методика й основні підходи до подібних досліджень. Окрім того, в науково-методичній частині, з огляду на молодість галузі, для вітчизняних вчених також є поле для творчості, вдосконалення підходів та наукового пошуку.

Мета статті – опис поетапного ходу емпіричного дослідження впливу інструментів економічної дипломатії на рівень економічної безпеки України та здійснення попереднього аналізу отриманих результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Перший нобелівський лауреат з економіки, голландський учений Я. Тінберген (*Jan Tinbergen*), наголошуючи на важливості політичних чинників у міжнародній торгівлі, включив колишні колоніальні зв'язки до первинних змінних своєї економетричної моделі, щоб пояснити логіку сучасних двосторонніх торговельних потоків між колишніми метрополіями й колоніями. Я. Тінберген був одним з перших, хто почав застосовувати математичний апарат для вивчення економічних процесів і створюва-

ти моделі для їхнього опису. Після його базової роботи «Формування світової економіки – пропозиції для міжнародної економічної політики» [1], було опубліковано багато досліджень, що підтверджують його тезу про вплив політичних факторів на торговельні та інвестиційні потоки.

Об'єктом сучасних емпіричних досліджень у галузі економічної дипломатії, як правило, є політико-дипломатична та зовнішньоекономічна мережа окремої країни або групи країн, що складається з посольств, консульств, агентств з просування експорту (англ. *export promotion agencies*, далі – ЕРА), агентств з заохочення інвестицій (англ. *investment promotion agencies*, далі – ІРА), торгових представництв різних рівнів. Зазвичай, у цю мережу включаються також державні візити, економічні перемовини, угоди, постійно діючі міждержавні органи високого рівня та ін.

Показовою в цьому розумінні є низка публікацій: Світового банку щодо ефективності ІРА й ЕРА у розвинених країнах [2], [3]; професора Каліфорнійського університету А. Роуза (*Andrew K. Rose*) стосовно позитивного економічного впливу посольств та генеральних консульств [4]; професорів Сорбонни М. Маурел (*Mathilde Maurel*) і Університету Амстердама Е. Афмана (*Emiel Afman*) щодо впливу мережі дипломатичних представництв на експортно-імпорتنі операції та інвестиційні потоки [5]; професора Університету Еразмуса в Гаазі П. ван Бергейка (*Peter A.G. van Bergeijk*) та Сельвін Мунс (*Selvin Moons*) стосовно впливу економічної дипломатії на світові товарно-інвестиційні потоки [6] й на рівень національної і глобальної економічної безпеки [7]; нідерландських економістів Г. Крюсена (*Harold Creusen*) і А. Лежура (*Arjan M. Lejour*) щодо використання торговельних місій та державних візитів в якості інструментів сучасної економічної дипломатії [8]; професора Лондонської бізнес-школи Клауса Майера (*Klaus Meyer*) і доцента Копенгагенської бізнес-школи Евіс Сінані (*Evis Sinani*) стосовно здатності країн різного рівня розвитку позитивно реагувати на продуктивний вплив країн-інвесторів [9]; канадських вчених-економістів Кейта Хіда (*Keith Head*) і Джона Райса (*John Ries*) щодо ефективності канадських торгових місій [10].

Загалом усі перераховані та інші дослідження західних фахівців як на теоретичному, так і на емпіричному рівні розкривають позитивні й значущі показники впливу політико-дипломатичного фактора на ефективність зовнішньоекономічної діяльності держав, що, в свою чергу, позначається на рівні їх економічної безпеки.

Основні результати дослідження. Засновуючись на досвіді західних вчених, які, безумовно, є піонерами в даній галузі, ми вирішили дослідити дієвість економічної дипломатії, виходячи з українських реалій. Тобто на емпіричному рівні виявити можливий позитивний зв'язок між: з одного боку, інструментами економічної дипломатії, що зазвичай використовуються у світовій науковій літературі, з іншого – імпорту, експорту та обсягів залучених в Україну інвестицій.

Наукова гіпотеза, якою ми керуємось у своєму дослідженні, полягає в тому, що інструменти економічної дипломатії, впливаючи на інтенсивність торгово-інвестиційних потоків, підвищують рівень макроекономічної, інвестиційної та зовнішньоекономічної безпеки України. А ці функціональні складові економічної безпеки, у свою чергу, в сукупності з іншими (енергетичною, виробничою, продовольчою та ін.), істотно коригують загальний інтегральний індекс економічної безпеки держави.

Для того щоб довести або спростувати цю гіпотезу, нами був розроблений алгоритм дій, який передбачає збір та обробку емпіричних даних, кореляційно-регресійний і дисперсійний аналіз залежності первинних змінних, застосування ряду інших математичних розрахунків та моделей і теоретичне обґрунтування отриманих результатів.

Дані. З метою якомога повніше перевірити висунуту нами наукову гіпотезу, було вирішено зібрати дані по 29 країнам – економічним партнерам України, що були розподілені на 5 наступних груп:

- країни – найбільші торгові партнери України (13 країн);
- країни – найбільші інвестори України (13 країн);
- країни G-7 та Південна Корея (8 країн);

- суміжні країни (7 країн);
- країни – партнери України по ГУАМ (3 країни).

Дані по деяким країнам повторюються у різних групах. Загалом, усі країни, що внесені до згаданих груп, мають з Україною постійні, довготривалі та плідні політико-економічні зв'язки. Часові межі вибірки даних по макроекономічним показникам взято за період з 2004 по 2014 рік включно, тобто за 11 років. Що стосується дипломатичних інструментів, то тут вирішено зробити вибірку даних з часу встановлення дипломатичних відносин до 2014 року.

Основним джерелом даних з експорту, імпорту, ППІ – було обрано офіційний сайт Державної служби статистики України. Це поважна, визнана у світі установа, яка дає досить повну й неупереджену інформацію щодо всіх макроекономічних показників держави. І хоча переважна більшість необхідних нам даних була розпорошена по архівах, щоквартальних звітах, статистичних збірниках і т.ін., – усе ж переважна більшість даних перебувала в межах одного сайту, що значно полегшувало дослідницьку роботу.

Натомість у процесі збору даних, означених як інструменти економічної дипломатії, ми зіткнулися з низкою труднощів, на подолання яких було витрачено чи не 80% загального часу, необхідного для накопичення емпіричного матеріалу. В цій частині нашого дослідження ми зрозуміли, що малося на увазі західними вченими, коли вони говорили про труднощі в отриманні первинних статистичних даних.

Основним джерелом інформації, природно, було обрано офіційний веб-портал МЗС України з сайтами посольств у країнах перебування. Однак, маючи стандартну структуру рубрик, які передбачають необхідну для нас інформацію, посольства дуже вільно поставилися до їх наповнення. Скажімо, якщо йдеться про політичні відносини і перелік візитів різного рівня, то деякі посольства дають їх повний, структурований перелік, деякі частковий (за останні кілька років), деякі взагалі не дають жодних відомостей про політичні відносини з країнами перебування (Посольство України в Російській Федерації).

Виходячи з цього, довелося збирати дані з різних джерел. Передовсім, це наукові монографії, періодика, електронні ресурси. Крім цього, було налагоджене електронне листування з Послами України в досліджуваних країнах, що принесло певні результати. Було отримано досить вичерпну відповідь на наш письмовий запит з Управління зв'язків зі ЗМІ МЗС України, що також сприяло значному просуванню. Інформацію по деяким рокам і країнам довелося шукати у фондах Державного архіву МЗС України, доступ до якого ми отримали на рівні керівництва МЗС.

Загалом процес збору даних, що стосуються дипломатичних зносин України з країнами світу показав, що питаннями статистичної звітності у цій галузі або ніхто не займається, або ці дані не є досяжними для публічного доступу. Це дуже дивно, позаяк сам факт того чи іншого візиту й вирішуваних в його ході основних питань у переважній більшості є подією цілком відкритою, що висвітлюється у вітчизняних і світових ЗМІ, аналізується експертами в галузі політики, економіки та ін.

У підсумку нами було зібрано досить серйозний обсяг статистичних даних, необхідних для ґрунтового дослідження і на основі яких можна буде робити певні висновки, припущення й прогнози.

Наступним проблемним завданням, яке треба було вирішити в процесі підготовки даних до аналітичної роботи, – це рейтингування роботи зарубіжних посольств в Україні та українських за кордоном. Оскільки сама наявність посольства у числовому вимірі для статистичного аналізу нічого не давала, вирішено було оцінити роботу посольств у контексті завдань економічної дипломатії: за показниками експорту та залучених ППІ. Проте, ми знову зіткнулися з проблемою доступу до інформації. Державна служба статистики України дає вичерпні відомості щодо надходження ППІ в Україну з більшості країн світу, натомість значна кількість даних про надходження інвестицій з України в країни світу – закрыта. Як пише статистична служба: «Дані вилучено з метою виконання Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації». Отже, нам довелося відмовитись від такого важливого показника оцінки роботи посольств, як обсяги залучених інвестицій з огляду на

відсутність даних. Тому рейтинг було здійснено у відсотковому співвідношенні лише за показниками експорту товарів до країн перебування.

Кореляційний аналіз. Першим кроком до систематизації та аналітичної обробки зібраних емпіричних даних є кореляційний аналіз. Його метою є виявлення лінійної залежності економічних показників: первинних залежних змінних (у) від впливу інструментів економічної дипломатії – змінних (х).

Під первинними залежними змінними (у) розуміється:

- експорт (у1);
- імпорт (у2);
- надходження ПІІ (у3).

Під інструментами економічної дипломатії, змінними (х) розуміється:

- рейтинг роботи іноземних посольств в Україні (х1);
- рейтинг українських посольств за кордоном (х2);
- кількість іноземних генеральних консульств (х3);
- кількість українських генеральних консульств за кордоном (х4);
- кількість іноземних почесних консульств (х5);
- кількість українських почесних консульств за кордоном (х6);
- кількість візитів рівня глав держав до України (х7);
- кількість візитів українських президентів за кордон (х8);
- кількість візитів високого рівня до України (х9);
- кількість візитів українських високопосадовців (спеціальних посланців Президента України, голів ВР, прем'єр-міністрів, керівників МЗС) за кордон (х10);
- кількість постійно діючих двосторонніх органів високого рівня (х11);
- кількість діючих угод (х12);
- чисельність української діаспори в країнах перебування (х13);
- кількість українських громадських організацій у країнах перебування (х14).

Кореляційний аналіз, здійснено за допомогою програми Microsoft Office Excel. Його результати ілюструють три матриці (див. табл. 1, 2, 3).

Таблиця 1

Матриця 1. Коефіцієнти кореляції

зн.	дані	R експорт (у1)	R імпорт (у2)	R ПІІ (у3)
у		1	1	1
х1	іноземні посольства	0,937209	0,999993	0,165705
х2	посольства України	0,998843	0,939009	0,076981
х3	іноз. консульства (г.)	0,354661	0,349163	0,118071
х4	консульства Укр. (г.)	0,837746	0,876271	0,136618
х5	іноз. консульства (п.)	0,192335	0,15886	0,433702
х6	консульства Укр. (п.)	0,008755	-0,02518	0,05094
х7	іноз. візити рівня г. д.	0,606283	0,568584	-0,13118
х8	іноз. візити вис. рівня	0,834631	0,820953	0,03048
х9	укр. візити рівня г. д.	0,6582	0,637426	-0,05106
х10	укр. візити вис. рівня	0,865828	0,866252	0,087371
х11	пост. двост. органи	0,288432	0,327271	-0,10521
х12	угоди	0,788615	0,830464	-0,06209
х13	українська діаспора	0,823697	0,806805	0,036271
х14	укр. громад. орг-ції	0,707853	0,716821	0,109246

Матриця 1 показує коефіцієнт кореляції, тобто числову оцінку залежності змінних у від х. Коефіцієнт кореляції належить проміжку [-1;1]. Тобто значення 1 показує абсолютний зв'язок; значення від 0,6 до 1 показує прямий суттєвий зв'язок; від 0,4 до 0,5 – середній зв'язок; від 0,3 до 0,1 – малий, несуттєвий зв'язок; від 0,1 до 0 – слабкий зв'язок; і від -0,1 – слабкий від'ємний зв'язок. Загалом значення від -0,3 до 0,3 показують несуттєвий, статистично не значущий

зв'язок. Відтак, чим ближче показник коефіцієнта кореляції до 1, тим суттєвіший зв'язок між значеннями x та y.

Таблиця 2

Матриця 2. Значущість за критерієм Стьюдента

зн.	дані	R експорт (y1)	R імпорт (y2)	R ППІ (y3)
x1	іноземні посольства	34,93363	3591,455	2,184368
x2	посольства України	270,0159	35,49689	1,003734
x3	іноз. консульства (г.)	4,931139	4,843983	1,545732
x4	консульства Укр. (г.)	19,94413	23,64271	1,792844
x5	іноз. консульства (п.)	2,547923	2,091744	6,257233
x6	консульства Укр. (п.)	0,113821	0,327462	0,663082
x7	іноз. візити рівня г. д.	9,910945	8,98537	1,720265
x8	іноз. візити вис. рівня	19,69867	18,69081	0,396421
x9	укр. візити рівня г. д.	11,36571	10,7546	0,664692
x10	укр. візити вис. рівня	22,49619	22,5403	1,140184
x11	пост. двост. органи	3,916041	4,502478	1,375303
x12	угоди	16,67297	19,37992	0,808776
x13	українська діаспора	18,88444	17,75243	0,47183
x14	укр. громад. орг-ції	13,02747	13,36475	1,428751

Матриця 2 показує значущість зв'язку між x та y за критерієм Стьюдента. Для даного розрахунку використовують формулу:

$$t_{emp} = \frac{R\sqrt{k-2}}{\sqrt{1-R^2}},$$

де R – коефіцієнт кореляції, k-2 – число ступенів свободи.

Тут емпіричне значення t-відношення належить проміжку $[0; \infty]$, але мінімальною критичною межею при рівні надійності 0,95 є значення 2,160369.

Таблиця 3

Матриця 3. Значущість t-відношення

зн.	дані	R експорт (y1)	R імпорт (y2)	R ППІ (y3)
x1	іноземні посольства	1	1	0,952149
x2	посольства України	1	1	0,666175
x3	іноз. консульства (г.)	0,999726	0,999679	0,853841
x4	консульства Укр. (г.)	1	1	0,903715
x5	іноз. консульства (п.)	0,975712	0,943345	0,999971
x6	консульства Укр. (п.)	0,088882	0,251468	0,481137
x7	іноз. візити рівня г. д.	1	0,999999	0,890917
x8	іноз. візити вис. рівня	1	1	0,301775
x9	укр. візити рівня г. д.	1	1	0,482135
x10	укр. візити вис. рівня	1	1	0,725219
x11	пост. двост. органи	0,998228	0,999405	0,807725
x12	угоди	1	1	0,566803
x13	українська діаспора	1	1	0,35513
x14	укр. громад. орг-ції	1	1	0,823339

Матриця 3 показує рівень адекватності отриманих даних по усіх значеннях залежності x і y. Тут рівень надійності (ймовірність того, що коефіцієнт кореляції є статистично значущим) належить проміжку $[0;1]$ і його значення дають змогу оцінити ймовірність, з якою можна прийняти гіпотезу про наявність зв'язку між x і y, а також з'ясувати, наскільки можна спиратись на отримані результати кореляційного аналізу в подальших розрахунках.

З отриманих результатів можна зробити певні попередні висновки. Значну лінійну

залежність змінних x та y можна спостерігати в роботі українських та іноземних посольств (причому в роботі як українських, так і іноземних посольств найбільш значущий зв'язок зафіксовано щодо експорту своїх країн, і це є цілком природно); значний зв'язок по експорту та імпорту зафіксовано в роботі українських генеральних консульств; середню й високу залежність показують візити на рівні глав держав та візитів високого рівня відповідно; також значну залежність показує наявність діючих міждержавних угод і чисельність діаспори й українських громадських організацій у країнах перебування. Однак, ці позитивні результати стосуються лише експорту та імпорту.

Що ж стосується обсягів залучених інвестицій, то, виходячи з кореляційних коефіцієнтів стовпчика (y_3) матриць 1 і 2, жоден з досліджуваних інструментів економічної дипломатії не справляє істотного впливу на обсяги залучених ПІІ. За винятком хіба що іноземних почесних консульств, які дають середнє значення лінійної залежності. Цей виняток можна було б сприйняти як певну похибку аналізу, однак показник значущості t -відношення показує високу, близьку до 1 степінь адекватності та вірогідності результатів підрахунку.

Отже, за результатами проведеного нами кореляційного аналізу емпіричних даних, виявлено суттєвий статистично значущий зв'язок між інструментами економічної дипломатії і показниками з експорту та імпорту. Що ж стосується залучених обсягів ПІІ, то тут істотного зв'язку не виявлено. Звідси можна попередньо припустити, що інструменти економічної дипломатії справляють позитивний вплив на зовнішньоекономічну й макроекономічну безпеку держави, але в частині інвестиційної безпеки цей вплив є незначний. Проте, оскільки лінійна залежність може мати суттєві похибки, нами було здійснено додаткові дослідження, використовуючи методи виявлення інших, нелінійних форм зв'язку.

Регресійний аналіз. Регресійний аналіз дає можливість провести більш глибоке дослідження первинних змінних не лише в межах лінійної залежності, але й інших форм зв'язку, об'єднавши їх у єдину функцію. Тобто в межах цього аналізу можна розробити певну загальну конструкцію, в якій фігуруватимуть усі параметри досліджуваних даних, що дасть змогу, застосувавши ряд математичних моделей, отримати адекватні числові показники залежності як для усього об'єму даних, так і для кожного параметру окремо.

Вже на початковому етапі аналізу, з огляду на специфіку вихідних даних та попередньо проведеного кореляційного аналізу, було прийнято рішення відхилити припущення про загальну для всіх параметрів лінійну форму зв'язку між результуючими та факторними показниками. І на це були вагомі підстави. Так, зокрема, для експорту (y_1) нами було розглянуто лінійне рівняння виду:

$$y_1 = b_0 + \sum_{i=1}^{14} b_i x_i \quad (1)$$

Це адитивна модель, яка зазвичай пропонується в економетричних розрахунках і є класичною. Однак, незважаючи на те, що адекватність даної моделі відповідає усім нормам (рівень значущості для критерію Фішера не перевищує 0,01, коефіцієнт детермінації становить 0,999761), її застосування виявилось неможливим через отримані за її допомогою результати. Йдеться про наявність від'ємних значень по цілому ряду коефіцієнтів, що суперечило змісту досліджуваних нами параметрів. Тобто з математичної точки зору, адитивна модель не викликала сумнівів, але у змістовому розумінні від'ємні значення не могли бути теоретично обґрунтовані та використані для подальших розрахунків.

Отже, для того, щоб визначити, які зв'язки, крім лінійного, можна застосувати в подальшому дослідженні, довелося розглянути ряд частинних регресій – рівнянь, що встановлюють зв'язок між y_1 та кожним окремо взятим x_i . У результаті визначено, що найбільш адекватними формами зв'язку, крім лінійного, є експоненційний і степеневий.

З огляду на це, в якості рівняння регресії, замість попередньої адитивної, нами була виведена нова мультиплікативна експоненційна модель виду:

$$y_1 = \alpha \prod_{i=1}^{14} \beta_i^{x_i} \quad (2)$$

Модель (2) була перевірена на адекватність і в підсумку стала базовою у нашому дослідженні.

Дисперсійний аналіз. За допомогою дисперсійного аналізу можна визначити, наскільки зміна факторів x (інструментів економічної дипломатії) впливає на зміну кожного з параметрів y (економічних показників).

Обчисливши дисперсії результуючого показника y_1 (експорт) та всіх факторів x_i , було отримано такі результати:

1) значення дисперсій для 14 факторів ілюструє табл. 4:

Таблиця 4

Значення дисперсій для 14 факторів

$\sigma_{y_1}^2$	3258018983,02066
$\sigma_{x_1}^2$	46,02936
$\sigma_{x_2}^2$	36,45099
$\sigma_{x_3}^2$	1,95567
$\sigma_{x_4}^2$	2,24877
$\sigma_{x_5}^2$	1,00739
$\sigma_{x_6}^2$	4,97291
$\sigma_{x_7}^2$	67,10099
$\sigma_{x_8}^2$	164,42118
$\sigma_{x_9}^2$	137,52463
$\sigma_{x_{10}}^2$	331,81034
$\sigma_{x_{11}}^2$	1,32759
$\sigma_{x_{12}}^2$	5353,95567
$\sigma_{x_{13}}^2$	356311,22548
$\sigma_{x_{14}}^2$	767,04187

2) загальна сума квадратів відхилень результуючого показника від середнього значення: $s_y^2 = 116996095312$;

3) міжгрупова сума квадратів відхилень: $s_i^2 = 25761393429$;

4) середня внутрішньогрупова сума квадратів відхилень: $s_x^2 = 91234701883$.

Виходячи з цього, відношення міжгрупової суми квадратів відхилень до загальної в нашій моделі становить:

- для експорту (y_1) варіація величини експорту на **23,854%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів (інструментів ЕД) і відповідно на 76,146% – варіацією інших факторів;

- для імпорту (y_2) варіація величини імпорту на **20,033%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів і відповідно на 79,967% – варіацією інших факторів;

- для ПІІ (y_3) варіація величини залучених ПІІ на **20,032%** пояснюється варіацією значень досліджуваних 14 факторів і відповідно на 79,968% – варіацією інших факторів.

Тобто, виходячи з одержаних результатів регресійного і дисперсійного аналізу, можна констатувати, що за розглянутий нами період часу зміна (варіація) досліджуваних економічних показників приблизно на 1/5 залежить від зміни (варіації) виділених 14 факторів політико-дипломатичного компоненту. Це досить суттєвий рівень залежності, що свідчить про передбачуваний нами у науковій гіпотезі позитивний зв'язок між дією інструментів економічної дипломатії та основними зовнішньоекономічними показниками держави.

Висновки. Результати наших розрахунків багато в чому збігаються з оцінкою західних фахівців щодо дії інструментів економічної дипломатії в розвинених країнах. Звідси можна припустити, що рівень розвитку країн істотно не впливає на ефективність дії дипломатичних

інструментів на інтенсивність торгово-інвестиційної діяльності. Об'єм опрацьованих даних і перевірена на адекватність модель, за допомогою якої ми отримали згадані результати, дають нам підстави стверджувати, що нам вдалося з достатньою точністю розрахувати ступінь впливу інструментів економічної дипломатії на зовнішньоторговельну та інвестиційну діяльність української держави. Виходячи з цього, можна також припустити, що цей вплив суттєво й позитивно позначається на рівні макроекономічної, інвестиційної та зовнішньоекономічної безпеки України, а також на загальному інтегральному індексі економічної безпеки держави.

Отже, вплив інструментів економічної дипломатії на зовнішньоекономічну діяльність держави та на рівень її економічної безпеки – у науковому світі факт загальноновизнаний. Це підтверджують наукові дослідження західних фахівців щодо розвинутих країн світу, про це свідчать і наші попередні розрахунки стосовно України. Однак жодна з українських методик обрахунку рівня економічної безпеки не містить у собі політико-дипломатичний компонент і жодним чином не враховує його при обрахунку інтегрального індексу рівня економічної безпеки держави.

Це серйозна наукова проблема, яка потребує вивчення. Адаже для того, щоб розрахувати міру впливу політико-дипломатичного фактору на рівень економічної безпеки держави, потрібно або доповнювати існуючі складові новими індикаторами, або вводити додаткову, політико-дипломатичну складову економічної безпеки, встановлювати її індикатори, розрахувати вагові коефіцієнти, визначати порогові та граничні значення. Потім необхідно зробити компонентний перерахунок усіх наявних даних, усіх дев'яти складових національної економічної безпеки України, вже з врахуванням політико-дипломатичного компоненту, і, виходячи з цього, робити остаточні висновки щодо ролі й місця економічної дипломатії в забезпеченні економічної безпеки України та шляхи її вдосконалення. Але це вже предмет подальших емпіричних досліджень у даній галузі.

Список використаної літератури

1. Tinbergen, J. 1962, 'Shaping the World Economy-Suggestions for an International Economic Policy'. New York: Twentieth Century Fund. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://repub.eur.nl/col/8214#query=from:10>.
2. Morriset, J., 2003, Does a country need a promotion agency to attract Foreign Direct Investment? A small analytical model applied to 58 countries, World Bank Policy Research Working Paper 3028, World Bank; Washington D.C. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/05/23/0>.
3. Lederman, D., M. Olarreaga and L. Lucy Payton, 2006, 'Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't?', World Bank Policy Research Working Paper 4044, Washington, DC: World Bank. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8994/wps4044.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Rose, A.K., 2007, 'The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion', The World Economy, 30 (1), pp. 22-38. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nber.org/papers/w11111.pdf>.
5. Maurel, M. and E. Afman, "Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries" Paper presented at "The Gravity Equation Or: Why the World is not Flat" University of Groningen, 19 October 2007.
6. Peter A.G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons, (2013) Economic Diplomacy Works: A meta-analysis of its effect on international economic flows. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www2.gre.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0015/822102/Selwyn-J.V.-Moons-and-Peter-A.G.-van-Bergeijk-Economic-Diplomacy-Works-a-meta-analysis-of-its-effect-on-international-economic-flows.pdf.
7. Economic Diplomacy and Economic Security by Peter A.G. van Bergeijk and Selwyn Moons. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436584.
8. Creusen, H. and A. Lejour (2011), 'Uncertainty and the export decisions of Dutch firms', CPB discussion paper 183, The Hague. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpb.nl/en/publication/uncertainty-and-export-decisions-dutch-firms>.
9. Meyer, K.E. and Evis Sinani (2009), When and where does foreign direct investment generate positive spill overs? A meta-analysis. Journal of international business studies, 40(7):1075-1094. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.klausmeyer.co.uk/publications/2009_Meyer_Sinani_JIBS_spillovers_meta.pdf.
10. Head, K. and J. Ries, 2006, 'Do Trade Missions Increase Trade?', Sauder School of Business Working Paper Series, University of British Columbia. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://faculty.smu.edu/Millimet/classes/eco6375/papers/head%20ries.pdf>.

**THE EMPIRICAL RESEARCH OF THE ECONOMIC DIPLOMACY'S TOOLS IMPACT
ON THE ECONOMIC SECURITY LEVEL OF UKRAINE**

Abstract. *The world scientific community sees economic diplomacy not only as a theoretical topical issue but also as an issue for applied and empirical studies. Its instruments are recognized as an effective factor of international trade growth, foreign direct investment (FDI) encouragement, proper level of economic security ensuring of states.*

However, as the scientific research in this area is associated mainly with the developed countries and its results relate primarily to civilization «center» countries there is the need to investigate the impact of economic diplomacy on economies with different levels of development and on global economic processes in general.

This article provides the empirical research description and the analysis of its results concerning the influence of economic diplomacy tools on intensity of inventory-investment flows between Ukraine and a number of countries; as well as offers preliminary conclusions and recommendations as for the existence of political-diplomatic component positive impact on the overall integral index of the economic security of Ukraine.

Keywords: *economic diplomacy, economic security, empirical research.*

References

1. Tinbergen, J. 1962, 'Shaping the World Economy-Suggestions for an International Economic Policy'. New York: Twentieth Century Fund. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://repub.eur.nl/col/8214#query=from:10>.
2. Morriset, J., 2003, Does a country need a promotion agency to attract Foreign Direct Investment? A small analytical model applied to 58 countries, World Bank Policy Research Working Paper 3028, World Bank; Washington D.C. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2003/05/23/0>.
3. Lederman, D., M. Olarreaga and L. Lucy Payton, 2006, 'Export Promotion Agencies: What Works and What Doesn't?', World Bank Policy Research Working Paper 4044, Washington, DC: World Bank. [Electronic resource]. – Mode of access: <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/8994/wps4044.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
4. Rose, A.K., 2007, 'The Foreign Service and Foreign Trade: Embassies as Export Promotion', The World Economy, 30 (1), pp. 22-38. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.nber.org/papers/w11111.pdf>.
5. Maurel, M. and E. Afman, "Diplomatic Relations and Trade Reorientation in Transition Countries" Paper presented at "The Gravity Equation Or: Why the World is not Flat" University of Groningen, 19 October 2007.
6. Peter A.G. van Bergeijk, Selwyn J.V. Moons, (2013) Economic Diplomacy Works: A meta-analysis of its effect on international economic flows. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www2.gre.ac.uk/__data/assets/pdf_file/0015/822102/Selwyn-J.V.-Moons-and-Peter-A.G.-van-Bergeijk-Economic-Diplomacy-Works-a-meta-analysis-of-its-effect-on-international-economic-flows.pdf.
7. Economic Diplomacy and Economic Security by Peter A.G. van Bergeijk and Selwyn Moons [Electronic resource]. – Mode of access: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1436584.
8. Creusen, H. and A. Lejour (2011), 'Uncertainty and the export decisions of Dutch firms', CPB discussion paper 183, The Hague. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.cpb.nl/en/publication/uncertainty-and-export-decisions-dutch-firms>.
9. Meyer, K.E. and Evis Sinani (2009), When and where does foreign direct investment generate positive spill overs? A meta-analysis. Journal of international business studies, 40(7):1075-1094. [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.klausmeyer.co.uk/publications/2009_Meyer_Sinani_JIBS_spillovers_meta.pdf.
10. Head, K. and J. Ries, 2006, 'Do Trade Missions Increase Trade?', Sauder School of Business Working Paper Series, University of British Columbia. [Electronic resource]. – Mode of access: <http://faculty.smu.edu/Millimet/classes/eco6375/papers/head%20ries.pdf>.

Горбачук А.И.,

ассистент кафедры международной экономики
ВУЗ «Университет экономики и права «КРОК»

**ЭМПИРИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ВЛИЯНИЯ ИНСТРУМЕНТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ
ДИПЛОМАТИИ НА УРОВЕНЬ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ**

Аннотация. *Современная экономическая дипломатия в мировых научных кругах рассматривается не только как актуальная тема теоретических, но прикладных и эмпирических исследований. Её инструменты признаются действенным фактором роста международной торговли, стимулирования прямых иностранных инвестиций (ПИИ), обеспечения надлежащего уровня экономической безопасности государств.*

Однако, поскольку научный поиск в данной области проводится преимущественно в развитых странах и его результаты касаются, прежде всего, стран цивилизационного «центра», возникла необходимость иссле-

довать влияние экономической дипломатии на экономики стран с разным уровнем развития, а также на глобальные экономические процессы в целом.

В статье осуществлено описание эмпирического исследования и анализ его результатов относительно влияния инструментов экономической дипломатии на интенсивность товарно-инвестиционных потоков между Украиной и рядом стран мира. Также сделаны предварительные выводы и предположения о наличии положительного влияния политико-дипломатического компонента на общий интегральный индекс уровня экономической безопасности Украины.

Ключевые слова: экономическая дипломатия, экономическая безопасность государства, эмпирические исследования.